

INTERVENCIÓ DE MIQUEL ICETA EN EL SEMINARI "NEXT LEFT"
ORGANITZAT PER LA FUNDACIÓ RAFAEL CAMPALANS I LA FUNDACIÓ
EUROPEA D'ESTUDIS PROGRESSISTES

Barcelona, 4.06.10

Molt bon dia, amigues i amics,

Vull agrair a la Fundació Rafael Campalans i a la Fundació Europea d'Estudis Progressistes (FEPS) la invitació per participar en un debat sobre el futur del socialisme i la socialdemocràcia europea. El cert és que potser hagués preferit venir d'oient, perquè penso que tinc molt més a aprendre que no pas a aportar. Però intentaré que la meva intervenció no sigui l'estrictament protocol·lària que també em correspon com a viceprimer secretari i portaveu del PSC, tot agraint Esther Niubó per ajudar-me a preparar-la.

La qüestió sobre la que parlarem avui i que ha estat objecte d'interessants debats impulsats per la Fundació Europea d'Estudis Progressistes, animats pel nostre company Alfred Gusenbauer, és tant transcendental com complexa.

Interrogar-se sobre el futur del socialisme sols és possible si admetem en primer lloc que ens trobem davant un fenomen semblant al de la "tempesta perfecta". Una tempesta perfecta és el xoc de dues borrasques. Doncs, bé, ens trobem davant d'una veritable "crisi perfecta" en la que coincideixen en el temps diverses crisis.

Una crisi econòmica, profunda, global, sistèmica que, a més, amenaça el model social europeu.

Una crisi profunda de la política, motivada per la percepció de la incapacitat de la política per resoldre els problemes globals. Una crisi que es veu agreujada també per una percepció de llunyania de la política amb respecte de la ciutadania i per casos concrets d'abús de poder i de corrupció.

Una crisi europea, amb una Unió Europea desorientada, mancada de lideratge i de projecte, incapaç de dotar-se d'una Constitució i indecisa en el moment de donar el salt cap als Estats Units d'Europa.

Una crisi de les institucions internacionals que es posa especialment de manifest en la feble resposta del G-20 davant la necessitat imperiosa de procedir a una nova regulació dels mercats financers a nivell global.

Podríem afegir-hi la crisi climàtica, la crisi alimentària, la crisi energètica i la crisi humanitària que afecta a centenars de milions de persones.

Una crisi també cultural i de valors, avui greument qüestionats com el de la solidaritat, negada per una tendència creixent cap a l'individualisme, o fins i tot la crisi de la pròpia idea de progrés. Feia molt de temps que no ens trobàvem amb pares preocupats perquè creuen que els seus fills ho tindran pitjor que ells, quan fins ara els pares estaven sempre convençuts que els seus fills ho tindrien millor.

És en aquesta tempesta perfecta, en aquesta crisi perfecta en la que hem de respondre als interrogants sobre el futur del socialisme.

Dimarts vaig trobar un magnífic resum de la qüestió en una vinyeta del dibuixant EL ROTO a El País. “Fracasa el capitalismo y se hunde la izquierda, ¿Hay quien lo entienda?”

elroto.elpais@gmail.com

L'esquerra europea, minoritària en molts països de la Unió i en el propi Parlament europeu, ha semblat absolutament impotent i paralyzada davant d'una crisi financera com feia anys que no patíem –iniciada arran de l'esclat de la bombolla de les hipoteques *subprime* l'estiu de 2008 a

Estats Units i reeditada darrerament pels atacs a les Borses europees a causa de l'important endeutament d'alguns països de la Zona Euro-; una greu crisi econòmica que se suma a la transformació del mercat de treball i a l'evolució dels sindicats, amb conseqüències socials dramàtiques per a moltes persones.

Ara bé, dit això, les crisis econòmica i financera en si mateixes no haurien d'haver estat les culpables de la notable davallada dels partits socialistes i socialdemòcrates europeus en els darrers anys, perquè precisament ha estat la nostra família política la que, almenys des de l'època de Jacques Delors, ha propugnat mesures de control i regulació dels mercats, una major governança econòmica europea, més Europa Social, i ha defensat polítiques redistributives i d'inclusió social.

Tampoc no hauríem d'haver patit un càstig per la crisi social, perquè hem fet més esforços que ningú per millorar les condicions de vida dels que pitjor ho passen, i per articular canals de proximitat amb la ciutadania.

Ni tampoc ens haurien d'haver castigat per la crisi ambiental –o almenys més que a d'altres forces polítiques-, en la mesura que ja fa anys vam prendre consciència de la importància de construir un creixement i desenvolupament sostenible, i així ho hem intentat fer en tots els àmbits, fomentant alhora una major eficiència en l'ús dels recursos.

De fet, la davallada socialdemòcrata a Europa ve de més lluny. Fins no fa gaire, es podia afirmar que el pensament socialdemòcrata havia quedat arraconat com una "ideologia" passada de moda a causa de l'hegemonia del neoliberalisme. Així, les idees sobre les quals havíem dibuixat la

societat i l'economia que desitjàvem, durant les últimes dècades, havien perdut capacitat de convenciment i de mobilització.

Fins i tot molts socialistes havien renunciat a defensar les nostres idees en públic per por de ser titllats d'antics. Potser alguns havien oblidat fins i tot que érem socialistes precisament perquè crèiem que un capitalisme desregulat generava injustícies, desigualtats, pobresa i també unes contradiccions internes que tard o d'hora posarien en risc el propi sistema.

Avui dia, però, les nostres idees tampoc apareixen com a vàlides per a molts, no ja per obsoletes, sinó perquè no han estat capaces d'aturar o pal·liar les múltiples crisis que abans comentava.

Les receptes del passat, incloent-hi la protecció de l'estat del benestar, els drets dels treballadors i la plena ocupació, no han estat capaces d'impedir que l'exclusió i la polarització socials avancin lentament.

Possiblement, molts ciutadans i ciutadanes considerin que la socialdemocràcia forma part de la "modernització" que està erosionant les antigues comoditats i seguretats i, molts dels que s'han tornat pessimistes respecte al futur, provenen de segments de la societat que tradicionalment havien donat suport a la socialdemocràcia. De fet, moltes persones tenen por que el futur els porti més riscos que no pas oportunitats, a ells i als seus fills, i pateixen pel seu nivell de vida i pel lloc que ocupen en la societat.

Una part significativa de l'electorat procedent dels estrats socials menys afavorits que tradicionalment donava suport a l'esquerra se n'ha apartat

perquè ha experimentat el deteriorament socioeconòmic sense que els socialdemòcrates hàgim estat capaços de fer-hi gran cosa. Així, en general, a nivell europeu, el vot de la classe treballadora tradicional ha caigut significativament, i s'ha produït una gran divisió entre treballadors: qualificats i no qualificats, insiders i outsiders, i ha precaritzat una part d'aquest grup social, contraposant-los als professionals, i generant una polarització important d'aquest grup social.

En ocasions, els socialistes, socialdemòcrates i laboristes ha semblat que passàvem de defensar una política contra els mercats a fer una política a favor d'ells, i hem adoptat postures polítiques "realistes" que en el fons comporten l'acceptació d'alts graus de polarització i d'exclusió social. Per això hi ha sectors de la classe treballadora i de les classes populars que s'han vist decebuts per una política que semblava no posar en el centre la defensa dels seus interessos.

El suport entre la classe mitjana també ha retrocedit, encara que potser no tant. I la pèrdua de suport entre les classes baixes no s'ha vist compensada per un desplaçament des del centredreta cap a la socialdemocràcia per part de votants econòmicament més ben situats, sinó més aviat al contrari, sectors d'aquests votants han vist la socialdemocràcia com un risc pel seu benestar relatiu precisament pel nostre compromís amb els sectors més desfavorits. Una paradoxa desgraciadament prou coneguda a molts països i que també es va posar en evidència a les darreres eleccions al Parlament Europeu.

És vital tornar a connectar amb la base tradicional, però també establir nous vincles amb les noves generacions, resolent les tensions entre aquells que veuen la globalització com una oportunitat, i els que la temen

i es resisteixen al progrés, essent conscients que no és fàcil construir identitats i lleialtats fixes en un món tan canviant.

És per tot això que estic d'acord amb els que diuen que només armats amb els nostres valors no arribarem a convèncer, que hem de formular propostes operatives, capaces de mobilitzar majories i d'obtenir resultats a la pràctica.. Però també estic convençut que les propostes que fem han d'inspirar-se clarament en els valors que compartim per tal de ser identificades com a propostes socialistes o socialdemòcrates, de cap manera identificades amb un statu quo generador d'injustícies o amb un model del qual només obtenen beneficis uns quants o amb un política que separa de forma radical uns actors polítics professionals d'una ciutadania reduïda al paper de simple espectadora.

A diferència d'altres corrents d'esquerres, el socialisme democràtic ha sabut copsar els canvis econòmics, socials i culturals. És imprescindible que segueixi essent capaç de fer-ho, retrobant el gust per l'anàlisi i el debat, conscient que els ideals que heretem del segle XIX no poden seguir presoners de plantejaments del segle XX.

Per fer-ho cal interioritzar de forma definitiva tres reptes:

* la globalització com a fenomen irreversible, com a oportunitat i com a marc, constatant que els nostres valors no poden prevaldre en el marc de les fronteres nacionals

* la societat del coneixement com a nou estadi del progrés econòmic i també com a marc en el que garantir el dinamisme i l'equitat de les nostres societats

* la immigració com a fenomen derivat de les desigualtats territorials i necessari per assegurar el progrés econòmic, com a fenomen social que afegix complexitat a la convivència en llibertat, com a repte tant pels nouvinguts com per les societats d'acollida i com a factor que requereix l'adaptació de les polítiques socials per evitar tensions entre les necessitats existents i les noves

Cal assenyalar línies d'actuació prioritària, quatre en la meva opinió:

* La reivindicació de la política democràtica, dels projectes col·lectius, de la primacia de la llei i del respecte a les institucions

* La necessitat d'assegurar unitat civil i cohesió social, la consciència de comunitat (tot el contrari del "There's no such thing as society" thatcherià)

* Reivindicar l'Europa federal capaç de defensar el model social europeu per evitar haver d'optar entre el neoliberalisme democràtic i el neoliberalisme autoritari de les dues grans potències

* Impulsar la nova regulació dels mercats globals per assegurar que l'economia està al servei de les persones i de les societats (una economia de mercat no ha d'implicar necessàriament una societat de mercat)

I, last but not least, atacar frontalment la carència més gran i més urgent, la necessitat de renovar els nostres plantejaments en matèria de política econòmica.

El nostre projecte no ja es pot basar en la redistribució a gran escala des de les “classes benestants” als “perdedors” de les grans transformacions econòmiques. La tasca consisteix -més aviat- a incorporar aquests sectors en unes condicions més favorables a una economia en creixement. La inclusió social ha d’anar vinculada a una política de modernització, competitivitat i creixement econòmics, en la que el capital humà, la formació i la recerca, el desenvolupament i la innovació tenen un paper central.

Avançar cap a un nou paradigma de política econòmica implica també un nou conjunt de regulacions i incentius a la inversió, la producció i la despesa que contribueixin més a augmentar la prosperitat sostinguda per a tothom. A hores d’ara la renovació ecològica dels patrons de producció (i de consum) és inevitable, i això ha de donar un enorme impuls al creixement econòmic. Maximitzar la prosperitat ha de satisfer els criteris de la sostenibilitat ecològica.

En definitiva, els socialistes europeus som conscients que no estem en bon moment, però tampoc estem derrotats com alguns voldrien. Essent conscients d’on estem i coneixent la necessitat de redreçar el rumb del vaixell des d’ara mateix, veiem clara la necessitat de millorar la nostra coordinació a nivell europeu per guanyar eficàcia i coherència, impulsar un govern supranacional europeu amb capacitat d’influir en l’escena internacional i de contribuir a millorar la governança mundial; i de poder explicar amb fets i paraules les nostres accions amb responsabilitat, coratge i “realisme”, però no oblidant els principis que ens caracteritzen ni les legítimes pors i incomprendiments de gran part de la ciutadania, a la que hem d’escoltar per interpretar adequadament els seus anhels i

definir de forma col·lectiva un projecte reformista majoritari que ens vagi apropant a la societat lliure, pròspera i justa a la que aspirem.